

Tıbbi Yayın Dili Olarak Türkçe'nin Kullanımı

Nidai Sulhi ATMACA

Birçok ulus başka ulusların dillerinden alıntılarla dilini zenginleştirmiştir. Biz bunu geçmişte **sanat-yazın dili** diye göklere çıkarılan **Farsça** ve **inanç-tapınç dili** diye kutsanan **Arapça** ile yaptık. İranlılar ve Araplarla dil ilişkimizi din beraberliği güçlendirdi. Anadilimiz Türkçe'yi onun öz zenginliklerini koruyarak, eksiklerimizi o dillerden alıntılarla kapatıp sağlıklı şekilde geliştirmek de vardı, o dilleri aynen almak kolaylığı da. **Selçuklular** olarak işin kolayını seçtik, resmi dilimizi ve yazınımızı Farsça, bilim dilini Arapça yaptık. **Mevlana**'mız hep Farsça yazdı. Bu Fars merakı o kadar ileri gitmiştir ki, Anadolu Selçuk Sultanları (**Keykubat, Keyhüsrev, Keykavuş**) isimlerini Fars efsanelerinden alıyorlardı. İşi o hale getirdik ki, o zamanın hükümdarlarından biri **Karaman Beyi** 1277'de resmi dilin Türkçe olması için yasa çıkarmak zorunda kaldı

Sonra **Osmanlı** olduk ve **Osmanlıca** diye Arapça, Farsça ve biraz Türkçe karışımı bir dil yarattık ve bu dili pek zenginleştirdik. Gözde bir azınlığı mest eden, şatafatlı fakat halkın anlamadığı ve bu yüzden işe yaramayan "**Divan Yazını**"nı Osmanlıca'mızla yarattık. Hatta onun baş unsuru olan Arapça'yı o kadar sevdik ki, o dilde olmayan Arapça sözcükler bile icat ettik. Böylece Türkçe yazı dilinden dışlanmıştı. İki asır önce yazı dilimizin eriştiği yer burasıydı. Dolayısıyla halkın konuşma dili gelişmedi. Üstelik dil mantığının esas taşıyıcısı olan düz yazı yazınımıza çok geç girdi.

Bilimi ve dini Latince anlatmaktan kurtulduktan sonra Batılılar tek tek kendi dillerini geliştirdiler, zenginleştirdiler. Batılı dillere nasip olan bu şans, yüzyıllar boyu bilimi Arapça ile öğ-

renen, dini bugüne kadar Arapça kalmış Türklerin diline verilmedi, verilmiyor. Yetenekli gençlerimize bilimi bugün İngilizce ile öğretiyoruz. Dinimizin dilini nerdeyse hiçbirimiz şimdiye dek anlamıyor!

Bu karışıklıkta bir de, her dilden sözcüğe bilir bilmez uyguladığımız Fransızca sesçili saplantısı var. Eskiden beri Batı dillerinden dilimize giren yabancı sözcüklerin kökenlerini merak etmedik, öğrenmedik, öğretmedik, halen de öğretmiyoruz. O sözcüklerin hepsini bazılarımız hala Fransızca'dan geliyor diye kabul ediyor, ötesine kafa yormuyor.

Bu Fransız sesçili saplantısına, II. Dünya savaşı sonrasında çok güçlü bir rakip çıktı. Bu kez her Batı dilinden gelen sözcükleri İngilizce zannetmeye başladık, veya hiç olmazsa, İngilizce imiş gibi okuyor, söylüyoruz. Bu konuda yapılan gaflara bakılırsa, karşımızda yer yer budalalığa varan bir İngilizce düşkünlüğü var. Bu şaşılacak bir olaydır ve bize özeldir.

Bir insanın sözcüklerinden beyninin, düşünüş biçiminin fotoğrafını çekebilir, ulusal düşünüş dizgesine ne ölçüde yakın, ne ölçüde ırak olduğunu çıkarabilirsiniz. Dahası, dünyaya, insanlara nasıl baktığını, hangi düşünceden yana olduğunu yorumlayabilirsiniz. Kullandığı sözcükler, dili; o kişinin hangi edim ve tutumda olabileceğini söyler size.

İnsanların bir dünya görüşleri, bir düşünceleri (ideolojileri) varsa, dil konusundaki tutumlarına yansıyan da odur; yoksa ne yansıyan? Bugünkü gibi bir kör dövüşü sürer gider. "**Ne olacak bu Türkçe'nin hali?**" söyleşilerinin demirbaş konusu olur. Devenin boynunun, hukuk, adalet, sağlık, eğitim

alanlarındaki eğriliği, Türkçe'yi de eğiltir. "Nerem doğrudur ki!"den başka yanıt yoktur ortada. Yetkinler yetkisizdir, yetkililer yeteneksiz.

Bugün dünyada, insanlar arasındaki iletişim olanakları, önceki yüzyıllarla, hatta bundan 20-30 yıl öncesiyile karşılaştırılmayacak ölçüde artmıştır. Radyo, televizyon ve hızlı ulaşım araçları her yerde lehçe ve ağızların ölçünlü (standart) dil karşısında güçlerini yavaş ölçüde de olsa, yitirmelerine, ölçünlü dile yaklaşımlarına neden olmakta, uzun saatler boyunca, örneğin televizyon izleyen bir kimse, kendi lehçe ya da ağızındaki sözcükler yerine yeni kavramlara, değişik söyleyiş biçimlerine yaklaşılmaktadır. İnternet (ağıç, örütbağ) olgusu iletişim olanaklarını artırdığı gibi, herkesi yeni terim ve kavramlarla da tanıştırmaktadır.

Türkiye'de ölçünlü dile yaklaşımda radyo ve televizyonun yaygınlaşmasının, yurdun uzak yörelerine kadar karayolları ağının genişlemesinin yanı sıra, **kentleşme** adı verilen, kentlere, özellikle büyük şehirlere göçmenin önemli payı olmuştur.

Türkçe'nin yarını ve doğru yolda, bozulmadan önümüzdeki yüzyıllara erişebilmesi bakımından en önemli olumsuz etkenlerden biri, anadili Türkçe eğitim ve öğretiminde özellikle son 30-40 yıl içinde kendini gösteren gerilemedir. Başta, hızlı nüfus artışı ve en küçük yerleşim birimlerinde ortaöğretim düzeyinde okullar açılması, buna karşılık yeterli sayıda öğretmen bulunamaması, öğretmenlerin çeşitli nedenlerle, önceki yıllardaki özenli ve sıkı öğrenimi görememeleri bu yoz gelişmenin etkenlerindedir. Bu durumun sonucunda, Türkçe anadilini doğru dürüst kullanamayan, sözlü ve yazılı anlatımı yeterince beceremeyen yığınla gencin yaşama atıldıklarını, alanlarında iyi yetişmiş olsalar bile, bu beceriden yoksun oldukları görülmektedir. Üniversite (evrenkent, bilgıtay) giriş sınavlarına hazırlanırken doğru-yanlış seçimine dayanan, eski dönemlerdeki olgunluk sınavlarında yapıldığı gibi, belli bir konuda kompozisyon (oluşma, oluşum) yazması istenmeyen, iyi bir dilbilgisi eğitimi görmeyen öğrencinin üniversite sınavlarına geldiğinde anadili Türkçe bakımından birikiminin öyle eksik olduğu görülmüştür ki, 1980'den sonra bütün üniversite bölümlerine Türkçe dersi koyma zorunluluğu getirilmiş ve ne utanç vericidir ki halen de uygulanmaktadır.

2. Dünya Paylaşım Savaşı'nın ardından, "Truman Doktrini ve Marshall Planı" çerçevesinde öngörülen yeni dünya düzenin-

de, sermayenin ve ticaretin uluslararasılaşmasıyla ivme kazanan küreselleşme olgusu karşısında ulus-devlet ve yurttaş-birey kavramlarının içi boşaltılarak, pazar tutum biliminin istemleri doğrultusunda yeni bir yapılanmaya gidilmiştir. ABD, İngiltere, Kanada, Avustralya, Yeni Zelanda ve eski sömürge ülkelerde konuşulan İngilizce, küresel köyün dili olma (dil aynı zamanda bir pazardır) nitelemiyile, nerdeyse, bütün uluslara dayatılmış, ulusal dillerin bozulmasına koşut, ulusal bilinçler de bozulmaya başlamıştır. Bunun ayırtında ve bilincinde olan uluslar, gerekli önlemleri alarak, bu süreçten en az kayıpla kurtulmayı başarmışlar, güçsüz olanlar ve gerekli önlemleri alamayanlar ise, çok yönlü bir bağımlılığa teslim olmuşlardır. Benzer bir olguyu Osmanlılaşma sürecinde de yaşayan ülkemiz; ne yazık ki, yaşadığı deneyimlerden olumlu bir ders çıkaramamış "**Küçük Amerika Düşü**" ardından koşarken, Cumhuriyet'in kazanımlarından da yoksun kalma noktasına gelmiştir. Türkçe öğretimi beceremeyince, İngilizce öğretimi kurtuluş sandık uzunca bir süre. Olmadı, yabancı dili başaramayan üniversite öğrencilerinin Türkçe öğrenim haklarını ellerinden aldık. Yabancı dili başaramayan öğretim elemanlarını, sanatçıları akademik ortamlardan uzaklaştırdık. Akademik yükseltimlerde, yabancı dilde yapılan her şeyi, Türkçe yapılanınkinin iki katı ölçüsünde değerlendirdik. Kendi dilimiz ve tarihimiz konusunda bile, büyük paralar dökererek ve ülkemizin bilim insanlarını aşağılayarak, yurtdışına binlerce "araştırma görevlisi" gönderdik. Üstelik, kaynağı olarak savunduk bu yanlışlığı. Yetmiyormuş gibi, İngilizce Tıp Fakülteleri açıp, sayrılarla iletişim kurmayı, temizlik görevlileri aracılığıyla gerçekleştirmek gülünçlüğüne düştük .

Üniversiteli okumuşlarımız, Batının dil verilerinin alınmasının Batı uygarlığına geçişin gereği olduğunu sanmışlardır. Atalarımızın 1000 yıl önce Uzakdoğu uygarlığından Doğu uygarlığına geçerken yaptığı yanlış, bugün Batı uygarlığına geçiş sürecinde yinelenmektedir. Uygarlıklar geçicidir. Bir gün Batı uygarlığı da çökebilir. O zaman torunlarımız daha ileri bir uygarlığa geçmek isteyeceklerdir. Varlığımızı sürdürmemiz ise ancak dilimizi, Türkçe'mizi yaşatmakla olanaklıdır. Bugün, dilimiz ve ulusumuz, her zamankinden daha çok saldırı altındadır. Eğer, Türkçe ve Türkçe'yi konuşan-yazan bizler bu savaşımı kazanamazsak, her gün yitip gitmekte olan dillerin arasına Türkçe'nin de katılması kaçınılmaz olacaktır. Türk demek Türkçe demektir. Biz Türkçe ile varız. Başka nice uluslar ırk ile din ile tanımlanır. Bizim ise öz benliğimiz, öz varlığımız dilidir. Türk'ün birincil ve asıl tanımı Türkçe'dir.

Üniversitelerarası Kurul'un yayınladığı "Üniversitelerde Ders Aracı Olarak Yardımcı Ders Kitapları Dışındaki Yayınlarla İlgili Yönetmelik" Türkçe'yi üniversite bültenlerinde geçerli dil olmaktan çıkardı. Yönetmeliğin, üniversite bülteninde basılacak yazılar hakkındaki 7. maddesinde Türkçe yayın yapılmayacağı **"Bültenin dili İngilizce'dir, fakat Almanca ve Fransızca yazılar da yayınlanabilir"** ifadesiyle belirtildi. Üniversite dergilerinin dilinin Türkçe ve yabancı dilde olabileceği belirtiliyor. Ancak bu dergilerde ders notu, çevirme niteliğindeki yazılar yayımlanıyor. Asıl özgün bilimlik değeri olan ve bilime katkı getiren değerli araştırma ürünlerinin üniversite bültenlerinde yayımlanması öngörülüyor. YÖK, yalnız ve yalnız ABD'deki "Institute for Scientific Information" tarafından taranan ve endekslenen dergilerde yayımlanan makaleleri dikkate almaktadır. Bu nedenle bir vakıf üniversitesi, Türkçe bilimlik yayın yapma inadından vazgeçip, **yayımlarını yabancı dille yapmadığı sürece devletin arsa ve taşınmaz tahsislerinden yararlanamayacağı gibi, her yıl yapılan Hazine yardımıyla yararlandırılması (%20 oranında) da sınırlandırılacaktır.** Yabancı dille yayın yapanlar, hem arsa ve taşınmaz tahsisinden yararlandırılacak, hem de her yıl yapılan Hazine yardımı ile teşvik edileceklerdir. Dolayısıyla bu yasa gerek Türkçe'nin bilim dili olarak gelişmesi yönünden, gerek akademik yönden, gerek bilim yönünden, gerekse Türk toplumunun yararı yönünden çok yanlıştır.

Yurt içi yayınlar; YÖK, Üniversitelerarası Kurul, üniversiteler, TÜBİTAK ve TÜBA gibi akademik kurumlarımızda hiç itibar ve teşvik görmez veya çok az itibar görürken, yurt dışındaki dergilerde yayımlananlar için her türlü akademik ve ekonomik teşvikler yapılmakta ve bunlarla övünülmektedir. Halbuki, yapılması gereken, öncelikle ulusal bilim dergilerinin ve içerdikleri makalelerin niteliklerinin iyileştirilmesi için ortam hazırlanması ve sonra süreklilik kazandırmak için bu dergilere ve yazarlarına akademik ve ekonomik itibar ve teşvik sağlayıcı sistemler geliştirilmesi olmalıdır.

"Milli eğitim ile yükseköğretim sisteminde yabancı dil öğretimi ile yabancı dille eğitim arasındaki kargaşaya son verilmeli. Okullarda yabancı dil en iyi şekilde öğretilmeli; ancak eğitim-öğretim ve her türlü bilimlik yayınlarımız, anadilimiz olan Türkçe ile yapılmalıdır."

Ayrıca, üniversitelerdeki akademik yükseltmelerde ve atamalarda kullanılan ölçütlerde eserleri **"yabancı dilde olanla-**

ra çok yüksek, Türkçe olanlara az puan verme" uygulaması değiştirilmelidir. Yukarıda sözü edilen Bilimlik Yayınlar, Türk Tıbbı Ulusal Komitesince onaylanmış dergilerde yayınlanan makaleler, yurt dışı makalelerle eşdeğer puan uygulamasına tabi tutulmalıdır.

Yüksek öğretimde yabancı dilin bilgiye ulaşmak için tek araç olarak kullanılması sonucu, yitirilen anadil Türkçe bilincidir. Bu bilinç olmadan herhangi bir bilim dalında, yüzeysel bir yabancı dil bilgisi aracılığıyla kazanılmış bilgiler, ülke özekinine özümlememektedir. İkinci dil anadilimizi çözümlenememektedir. İkinci dil anlamak için onu başka dillerin yapıyla karşılaştırmak, kullanımını anlamak gereklidir.

Verimini Konya'da dile getiren **Mevlana'nın Mesnevi'sini** Farsça yazdığı için UNESCO'ca İran'ın özekinsel (kültürel) kalıtı sayılması gibi, bugün Türk üniversitelerindeki birçok bilim adamımızın, Yüksek Öğretim Kurumunun (YÖK) özendirilmesine uygun biçimde, yapıtlarını İngilizce vb. yabancı dillerde yayınlamaları da, onların gelecekte kuşkusuz Türkiye'nin değil, Avrupa'nın ya da Amerika'nın bilginleri olarak anılmalarıyla sonuçlanacaktır.

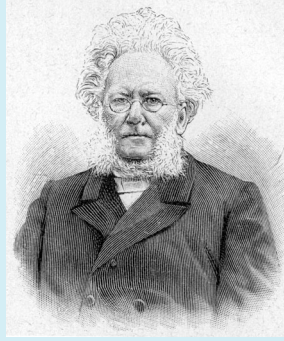
Üniversitelerimizde, bilim yuvalarında, Türkçe yayın yapmayı horladık. En yetenekli bilginlerimizi, belli ülkelerin tekelleşmiş dergilerinde, İngilizce yayın yapmaya zorladık. Bu beyinlerin yarattığı bilimsel ürünlerin sonuçlarını, ilk önce, o derginin çıktığı ülke insanlarının öğrenmesini, üstelik para ödeyerek sağladık. Bilimi kendi insanımız için üretmedik. Yabancı dergilerde yayın sayısı arttıkça, niteliklerinin de arttığını varsayarak sevindik, böbürlendik. Ne acıdır ki, bir tek buluş belgesi (patent) alamadık !"

Eğer dilimizi güçlü bir bilim, sanat, teknik diline, özekin diline dönüştürmek istiyorsak yabancı, yeni kavramları vakit geçirmeden Türkçe'den karşılamalıyız. Bu sözcüklerin kullanılmasına karşı çıkacaklar bulunsa bile, onların anlatım ve benimsenme gücünü yadsıyamayacaklardır. **Conduction of heat** terimiyle mi, yoksa **ısı iletimi** terimiyle mi daha iyi anlar, daha kolay öğrenebiliriz? Bilim, sanat, teknik, tıp kavramlarını söz aileleri biçiminde tümünden karşılayan, başarılı bir biçimde türetilmiş terimler, ileri Türkiye'yi oluşturacak kuşakların daha iyi yetişmelerini, yapıcı, yaratıcı olmalarını sağlayacaktır.

Bütün bilim ve bilgi dallarına giden yollar anadilin toprağın-
dan geçer. Anadili tam gelişmemiş, yetkinleşmemiş bireyler
onu etkili bir öğrenme ve öğretme aracı olarak kullanamaz-
lar.

Bütün toplumlarda yaratıcı bilim adamları var olan terimlerle
yetinmezler, yeni kavramları, yeni anlayışları kapsayan yeni
terimler atarlar ortaya. Bu ülkenin hekimleri de elbette bu gi-
bi gerekli değişikliklere sadece ayak uydurmak değil, ona

önayak olmakla görevlidir. Türkçe belirli düşün ve bilim alan-
larının, özellikle tıp bilimimin sözcük ve terimlerinden yok-
suna, yetersiz bir dil olduğu için değil, Türk hekiminin söz
konusu alanda etkinlik göstermemesi nedeniyle yoksundur.
Türkçe de Batının ortak ölü dili olan Latince gibi, sonsuz sa-
yıda bildiri üretmeye elverişli bir dizgedir ve bu gereksinim-
leri kendi olanakları ile, kendi kaynağı anadili Türkçe'den
sağlaması kadar daha doğal bir şey olamaz.

Henrik Ibsen
1828 - 1906

“Kendilerini geleceğe hazırlayanlar, doğru yoldadır.”